

De SCHADUW van de DIEPTE

Sommige geheimen hadden
onder water moeten blijven.

The King
of the Sofa

De Schaduw van de Diepte

1 Wat het zand prijs gaf

Op twintig meter diepte zag Lucas Maartens de hand.

Ze stak onder een gebroken plank uit: vijf smalle vingers, gekromd rond de rand van een schaalpje. Zijn lamp streek eroverheen. Het goud weerkaatste een warme gloed die nergens anders in het grijsgroene water bestond.

Hij bleef hangen zonder de bodem te raken.

Achter hem tikte Saar tegen zijn schouder. Ze wees op haar duikcomputer en hield vervolgens duim en wijsvinger tegen elkaar. Alles goed?

Lucas beantwoordde het teken. Daarna richtte hij zijn lamp opnieuw op de opening.

Ze doken bij de resten van de Meridiaan, een kleine kustvaarder die negentien jaar eerder tijdens zwaar weer was gezonken. Het wrak was bekend; wat er vandaag naast lag, hadden ze nooit eerder gezien. De voorbijge herfststormen hadden een stuk van het achterschip vrijgespoeld. Tussen verwrongen platen zat een houten transportkist geklemd.

Het deksel was gebroken. Door de spleet zag Lucas munten, kettingen en het beeldje waarvan de hand uitstak. Schelpen bedekten het beslag. Een krab trok zich terug onder een plank.

Saar begon te filmen.

Lucas was negenendertig en herstelde verwarmingsinstallaties. Hij bracht zijn werkdagen door in kelders, tussen leidingen die altijd op de onbereikbaarste plaatsen lekten. Duiken was zijn manier om zijn aandacht ergens anders bij te houden. Beneden telden zijn ademhaling, zijn buddy en de hoeveelheid lucht die hem weer naar boven moest brengen.

Nu vergat hij bijna naar zijn manometer te kijken.

Onder het gouden beeldje lag een metalen kokertje, ongeveer zo lang als zijn hand. Eén uiteinde stak buiten de kist. Bij een beweging van het losse hout rolde het een stukje verder.

Lucas ving het op.

Hij had het kunnen terugleggen. Hij had Saar kunnen laten filmen waar het precies lag. In plaats daarvan schoof hij het in de afsluitbare zak van zijn duikvest.

Saar liet haar camera zakken.

Zelfs achter het masker begreep hij haar blik.

Hij wees naar de losse plank en maakte een gebaar dat moest betekenen dat het anders verloren kon gaan. Terwijl hij het deed, wist hij hoe zwak die uitleg was.

De stroming begon weer aan te trekken. Saar gaf het afgesproken teken om terug te keren. Ditmaal gehoorzaamde hij onmiddellijk.

Ze volgden de lijn omhoog, lieten onderweg gecontroleerd lucht ontsnappen uit hun uitrusting en maakten hun veiligheidsstop. Op vijf meter keek Lucas naar het lichte oppervlak. In zijn zak drukte het kokertje tegen zijn heup.

Hij verlangde ernaar het open te maken.

Dat verlangen beviel hem niet.

Aan boord van de Zeemeeuw hielp schipper Bart hen uit het water. De wind rook naar diesel en regen. Saar trok haar masker af.

‘Sinds wanneer nemen wij dingen mee?’

‘Het lag los.’

‘Dat zag ik.’

Lucas zweeg.

Ze doken al acht jaar samen. Saar was verpleegkundige en had weinig geduld met mensen die achteraf redenen verzonnen voor iets waarvan ze vooraf al wisten dat het onverstandig was.

‘Ik meld het,’ zei hij.

‘Alles, Lucas.’

Bij terugkomst in Oostende hielp Bart hem de vindplaats en de beelden door te geven. De vondstmelding ging naar de diensten van de gouverneur van West-Vlaanderen. Een medewerker vroeg om de kist verder ongemoeid te laten. Eerst moesten deskundigen de situatie beoordelen en een eventuele berging voorbereiden.

Lucas beschreef de munten, de sieraden en het beeldje.

Het kokertje vermeldde hij niet.

Hij vertelde zichzelf dat hij het de volgende ochtend alsnog zou afgeven. Eerst wilde hij Pieter Bos bellen, een conservator die hij kende van een vroegere wrakvondst. Misschien bevatte het kokertje een aanwijzing over de lading. Hij wilde één ding weten voordat iedereen anders het wist.

Thuis legde hij het op zijn keukentafel.

Onder de aanslag zag hij een dop met schroefdraad. Hij probeerde die even met zijn vingers, maar de dop zat vast. Toen legde hij het kokertje weg.

Zijn telefoon trilde.

Bart had een fragment uit de duikopname doorgestuurd naar enkele kennissen. Een van hen had het openbaar gedeeld. Binnen een uur verscheen het op een plaatselijke nieuwssite.

SCHAT GEVONDEN VOOR DE KUST.

Lucas zag zijn naam onder de beelden staan.

De volgende ochtend belde een radioprogramma terwijl hij bij een klant een pomp verving. Daarna volgden twee kranten, een televisieredactie en iemand die zich een bemiddelaar voor verzamelaars noemde.

‘Over welke waarde spreken we?’ vroeg die laatste.

‘Dat weet ik niet.’

‘U moet vooral niets toezeggen aan de overheid voordat u advies hebt ingewonnen.’

Lucas verbrak de verbinding.

Bij zijn huis stonden twee verslaggevers. De ene vroeg of hij zijn baan zou opzeggen. De andere, een vrouw met kort donker haar, vroeg wie zijn adres had verspreid.

Dat was de eerste vraag waarop hij werkelijk wilde antwoorden.

‘Geen idee.’

‘Christel de Wilde,’ zei ze. ‘Als u iets wilt rechtzetten, hier staat mijn nummer.’

Hij nam haar kaartje aan en ging naar binnen.

Pieter belde terug. Hij kon die middag tijd vrijmaken.

Lucas schoof het kokertje in zijn jaszak. Hij zou het laten bekijken, daarna zou hij zijn melding aanvullen. De geheimzinnigheid begon kinderachtig te voelen. Hij was geen schatzoeker uit een avonturenboek. Hij was een volwassen man die beter wist.

Hij vertrok voor een laatste afspraak bij een klant en kwam een uur later terug om zijn laptop op te halen. Daarop stond de volledige duikopname.

De verslaggevers waren weg.

Zijn voordeur stond op een kier.

Eerst dacht hij dat hij die zelf niet goed had dichtgetrokken. Toen zag hij de versplinterde rand naast het slot.

Hij bleef op de stoep staan.

Door de opening zag hij een omgevallen stoel. De laden van het kastje in de gang lagen op de vloer. Verderop hing zijn schilderij scheef, met de achterkant naar voren.

Op de spiegel was een vel papier geplakt.

Vier woorden, geprint in grote letters.

JE HEBT IETS ACHTERGEHOUDEN.

Lucas voelde het kokertje door de stof van zijn jas.

Daarna liep hij achteruit, tot hij weer tussen de mensen op straat stond, en belde de politie.

2 De namen onder het goud

De agent die als eerste arriveerde, liet hem buiten wachten. Zijn collega controleerde de woning.

Lucas luisterde naar hun stemmen achter zijn eigen voordeur. Er viel ergens iets om. Hij schrok zo hevig dat de agent hem aankeek.

‘Hebt u enig idee waarop dat briefje slaat?’

Lucas haalde het kokertje uit zijn zak.

‘Ja,’ zei hij. ‘Ik denk het wel.’

Een uur later zat hij tegenover rechercheur Eva Willems. Op haar bureau lag zijn verklaring. Het kokertje was geregistreerd en apart verpakt.

‘Waarom hebt u dit niet meteen gemeld?’

Hij had onderweg drie antwoorden bedacht. Geen ervan klonk geloofwaardig toen hij haar aankeek.

‘Omdat ik eerst zelf wilde weten wat erin zat.’

Ze schreef het op.

‘En weet u dat nu?’

‘Nee.’

Zijn eerlijkheid voelde onaangener dan hij had verwacht. Hij vertelde over Pieter, over het filmpje en over de onbekende beller die verzamelaars vertegenwoordigde.

Willems vroeg toestemming om zijn berichten en oproepen vast te leggen. Daarna bekeek ze de duikopname.

Ze stopte op het moment waarop zijn hand naar het kokertje ging.

‘Dit fragment staat ook online?’

Lucas knikte.

Iemand had hem zien pakken wat hij dacht voor zichzelf te kunnen houden.

Die namiddag werd Pieter erbij gehaald. In een onderzoeksruijnte van het museum, waar het nodige materiaal beschikbaar was, werd het kokertje onder toezicht geopend. Lucas zat erbij om aan te wijzen hoe hij het had aangetroffen.

Onder de buitenste dop zat een tweede afsluiting. Een kunststofhoes hield vier dunne, opgerolde vellen bij elkaar. Ze waren droog gebleven.

‘Geen perkament,’ zei Pieter. ‘Gewoon papier. Veel jonger dan de voorwerpen in de kist.’

Hij ondersteunde de vellen terwijl ze voorzichtig werden uitgerold.

Op het eerste stonden kustplaatsen, pijlen en korte codes. Het tweede bevatte kolommen met bedragen en initialen. De laatste twee waren aan elkaar bevestigde kopieën van inventarisfiches, voorzien van handgeschreven aanvullingen.

Bovenaan stond een datum uit 2007.

Het jaar waarin de Meridiaan was gezonken.

Lucas boog zich voorover. Een kleine kroon met drie punten stond naast elke kolom.

‘Dat teken ken ik,’ zei Pieter.

‘Waarvan?’ vroeg Willems.

‘Oude transportformulieren van Rademaker Kunsthandel. We hebben er enkele in ons herkomstarchief. Maar een kroon op zichzelf bewijst niets.’

Hij vroeg een collega de documenten erbij te halen.

Lucas herkende de naam. Victor Rademaker verscheen geregeld op foto's van tentoonstellingen, meestal naast een burgemeester of een museumdirecteur. Zijn onderneming verzorgde kunsttransporten en bemiddelde bij verkopen. Zijn vader had het bedrijf opgericht.

Pieter schoof een inventarisfiche dichterbij.

Bij nummer 731 stond een beschrijving van een geknielde vrouwenfiguur met een offerschaal. Daaronder waren twee herkomsten genoteerd.

De eerste luidde: particuliere verzameling, vóór 1936.

De tweede verwees naar een diefstal in Brugge, in 2004.

‘Twee versies voor hetzelfde voorwerp,’ zei Willems.

Pieter wees naar een klein detail op de bijgevoegde foto: een beschadiging aan de voet.

Op Saars opname was diezelfde beschadiging zichtbaar.

Niemand sprak terwijl ze de beelden naast elkaar bekeken.

‘Dit lijkt een administratie van vervalste herkomsten,’ zei Pieter uiteindelijk. ‘Wat een koper te horen kreeg, en waar het voorwerp werkelijk vandaan kwam.’

Lucas keek opnieuw naar de kaart. Wat hem op de zeebodem een route naar een volgende schat had geleken, verbond waarschijnlijk opslagplaatsen en afleveradressen.

Onder aan het laatste blad stond een naam: Matthias Sorel.

Pieter kende hem niet. Willems noteerde hem.

‘We gaan dit vergelijken met diefstalaangiften en andere documenten,’ zei ze. ‘Voorlopig weten we vooral welke vragen we moeten stellen.’

Ze vroeg Lucas die avond bij iemand anders te verblijven. Zijn woning was nog niet vrijgegeven. Hij gaf Saars adres en bleef bereikbaar terwijl Willems met haar collega's overlegde.

Kort na vijf uur verliet hij het museum. Hij moest alleen nog naar zijn bestelwagen, die twee straten verder stond.

Zijn telefoon ging toen hij de hoek omsloeg.

‘U had het gewoon moeten terugleggen,’ zei een man.

Lucas bleef staan.

‘Wie bent u?’

‘Waar is het papier?’

Verderop stapte een kale man uit een donkere auto. Aan de overkant van de straat kwam een tweede man naar hem toe, met een grijze jas en een bijna vriendelijke glimlach.

De stem in zijn telefoon zei: ‘Loop even met ons mee.’

Lucas zag de glimlachende man zijn telefoon laten zakken.

Hij draaide zich om.

De kale man versnelde zijn pas. Zijn hand sloot zich om Lucas' bovenarm.

‘Geen moeilijkheden.’

Lucas rukte zich los. De naad van zijn jas scheurde. Hij botste tegen een geparkeerde fiets en hoorde die achter zich op de straat vallen.

Hij rende.

Bij de tramhalte stonden reizigers op het punt in te stappen. Lucas wrong zich tussen hen door, struikelde over de instap en greep een stang vast.

‘Help me,’ zei hij tegen de bestuurder. ‘Die mannen achtervolgen me.’

De bestuurder keek langs hem heen, sloot de deuren en waarschuwde zijn verkeersleiding.

De kale man sloeg met zijn vlakke hand tegen het glas.

Lucas deinsde terug.

Door de ruit zag hij de andere man stilstaan. Geen geschreeuw, geen vuist tegen de deur. Alleen diezelfde beheerste blik.

De tram kwam in beweging.

Een oudere vrouw schoof haar tas opzij zodat Lucas kon zitten. Zijn vingers trilden te erg om Willems' nummer meteen te vinden.

‘Bent u gewond?’ vroeg de vrouw.

Hij schudde zijn hoofd, hoewel zijn arm brandde.

Bij de volgende afgesproken halte wachtte de politie.

Pas in de wagen begon hij te beven.

Hij had het kokertje afgegeven. Hij had de waarheid verteld. Toch leken de mannen geen moment te hebben getwijfeld aan wat ze met hem wilden doen.

Toen Willems bij hem kwam zitten, vroeg hij niet meer of het misschien een misverstand was.

‘Hoe zorgen we dat ze stoppen?’

3 Een verleden dat nog handelde

Die nacht sliep Lucas op een adres dat alleen Saar en de onderzoekers kenden. Hij werd wakker toen de koelkast aansloeg en opnieuw toen ergens een deur dichtviel.

Om vier uur ging hij rechtop zitten.

Zijn arm vertoonde vijf donkere plekken.

Hij legde zijn hand eroverheen. De afdruk paste niet bij zijn eigen vingers.

Willems kwam de volgende ochtend. Camerabeelden van het museum en de tramhalte werden onderzocht. Het kenteken van de donkere auto bleek vals. De mannen waren voorlopig niet teruggevonden.

‘Weten ze dat jullie het document hebben?’ vroeg hij.

‘Ze weten dat je een inbraak hebt aangegeven. Wat je daarna hebt verteld, weten ze niet noodzakelijk.’

‘Dus blijven ze komen.’

‘Daar houden we rekening mee.’

Ze belooft niet dat er niets kon gebeuren. Op een vreemde manier vertrouwde hij haar daardoor meer.

Op zijn verzoek nam ze ook contact op met Christel de Wilde. Lucas wilde dat iemand buiten het onderzoek wist wat hem overkwam. Willems maakte duidelijk dat ze geen vertrouwelijke onderzoeksgegevens met een journaliste zou delen. Christel hoefde die voorlopig ook niet te hebben.

Ze kwam met een stapel oude veilingcatalogi.

‘Ik schrijf al langer over kunst waarvan de herkomst telkens verandert,’ zei ze. ‘Uw beeldje gaf me eindelijk iets dat ik kon herkennen.’

Op een foto uit een catalogus stond de geknielde vrouw met haar schaalje. Het bedrijf van Rademaker had haar in 2005 aangeboden. Volgens het onderschrift was het beeldje sinds 1936 onafgebroken in het bezit van dezelfde familie gebleven.

In een krantenarchief had Christel een bericht over de diefstal in Brugge gevonden. De foto daarbij toonde hetzelfde beeldje, met dezelfde beschadigde voet.

‘Volgens de verkooptekst was het altijd familiebezit gebleven,’ zei ze. ‘Terwijl het jarenlang in een museum stond, tot iemand daar een raam forceerde.’

Ze had meer gevonden. Verschillende voorwerpen in een komende verkoop van Rademaker hadden herkomstbeschrijvingen die letterlijk dezelfde ongebruikelijke formuleringen bevatten.

Dat bewees op zichzelf geen diefstal. Het gaf haar wel redenen om de verkopers vragen te stellen.

Willems vroeg haar daarmee nog even te wachten. Christel stemde in met een korte, afgesproken vertraging en sprak met haar hoofdredacteur. Haar onderzoeksmateriaal werd bij de redactie bewaard; Lucas' relaas legde ze afzonderlijk vast.

‘Ik kan u niet beschermen,’ zei ze tegen hem. ‘Maar ik kan wel zorgen dat uw verhaal blijft bestaan, ook als iemand mij mijn laptop afpakt.’

Twee dagen later werd de kist geborgen. Een gespecialiseerd team ondersteunde het aangetaste hout in een draagconstructie. Lucas zag de foto's achteraf. Het zag er lang niet zo romantisch uit als de plaatjes die de kranten hadden gebruikt.

De inhoud was modderig, zwaar en beschadigd.

Het beeldje bleek van verguld zilver. Andere stukken waren wel van goud. De vermeende robijnen moesten nog worden onderzocht.

Pieter koppelde samen met andere deskundigen meerdere voorwerpen aan oude beschrijvingen en diefstaldossiers. Voor internationale vergelijkingen werden ook geregistreerde gegevens over gestolen kunst geraadpleegd.

Intussen kreeg Matthias Sorel een gezicht.

Hij was transportadministrateur geweest bij Rademaker. Zijn naam stond op de lijst van drie mensen die bij het vergaan van de Meridiaan waren omgekomen.

‘Waarom nam een boekhouder gestolen kunst mee op een schip?’ vroeg Lucas.

Willems schudde haar hoofd.

‘Daar hebben we nog geen volledig antwoord op.’

Wel vertelden oude vrachtstukken dat Sorel toegang had gehad tot de opslagplaatsen. Het teruggevonden register bevatte verwijzingen naar diezelfde documenten. De echte herkomsten stonden naast de verzonnen versies, in hetzelfde handschrift.

Sorel had de leugens bijgehouden.

Een code kwam opvallend vaak terug: D-17.

Op een oude plattegrond bleek het een opslagruimte in een havenloods. Christel ontdekte via bedrijfsarchieven dat de beheerder van het pand later was opgegaan in een onderneming van Victor Rademaker.

Dat gegeven gaf ze aan Willems door.

Daarna kreeg Lucas een tijdlang geen inhoudelijke antwoorden meer.

‘Dat is meestal een beter teken dan wanneer ik je alles kan vertellen,’ zei de rechercheur.

Voor Lucas voelde het vooral alsof hij opnieuw op vijf meter diepte hing, wachtend tot hij eindelijk verder mocht.

Bart belde die avond.

De schipper klonk oud.

‘Ze zijn bij mijn boot geweest.’

Lucas ging rechter zitten.

‘Wie?’

‘Een man die zei dat hij voor een verzekeraar werkte. Hij wilde weten of jij nog iets anders boven had gehaald. Ik heb gezegd dat hij bij jou moest zijn.’

‘Wanneer was dat?’

‘Maandag. Voor die inbraak. Hij vroeg waar je woonde. Je adres stond toch al ergens, dacht ik.’

Lucas keek naar de muur.

Bart slikte hoorbaar.

‘Vandaag lag er een foto van mijn dochter onder de ruitenwisser. Ze stond bij haar school.’

Lucas gaf de telefoon meteen aan de agent die bij hem was.

Later vernam hij dat Bart en zijn gezin elders waren ondergebracht. Het was een opluchting die nauwelijks ruimte vond naast zijn woede.

Een filmpje. Een gesprek aan de kade. Een behulpzaam antwoord.

Zoveel had het de mannen gekost om zijn leven binnen te komen.

De volgende middag belden ze opnieuw. Ditmaal zat Willems naast hem en werd het gesprek vastgelegd.

De vriendelijke stem noemde een tijd en een plaats: de oude haven, de volgende avond, bij de loods waar de Zeemeeuw haar materiaal bewaarde.

‘Het kokertje en alles wat erin zat. Dan laten we u en uw vrienden met rust.’

Lucas keek naar Willems.

‘Ik geloof je niet,’ zei hij.

‘U hoeft me niet te geloven. U hoeft alleen te komen.’

Na afloop bleef het stil in de kamer.

Lucas wilde dat de politie in zijn plaats ging. Willems besprak de mogelijkheden met haar collega's. De daders kenden zijn gezicht en eisten dat ze hem zouden zien voordat ze naderden.

Er werd een gecontroleerde overdracht voorbereid, tegelijk met andere acties in het onderzoek. Het echte document bleef opgeborgen. Lucas zou een vervangend kokertje meenemen.

Willems legde uit waar hij zou staan, waar hij zich kon terugtrekken en bij welke afwijkingen ze onmiddellijk zouden ingrijpen.

‘Ook nu kun je nog weigeren,’ zei ze.

Hij vroeg tijd om na te denken.

Saar zat naast hem terwijl hij dat deed. Ze probeerde hem niet moedig te praten.

‘Je bent niemand iets verschuldigd omdat jij het gevonden hebt,’ zei ze.

Lucas keek naar de blauwe plekken op zijn arm.

Hij wilde zijn huis terug. Zijn werk. De mogelijkheid om een telefoon te horen zonder bang te zijn.

Uiteindelijk belde hij Willems.

‘Leg het me nog één keer uit,’ zei hij. ‘Vanaf het begin.’

4 Onder de havenlampen

Om kwart voor tien begon het te regenen.

Lucas stond in de deuropening van de materiaalloods. Achter hem brandde licht. Voor hem lag de kade, met plassen rond de bolders en een ponton dat zacht tegen zijn stootkussens bewoog.

De Zeemeeuw lag verderop. Bart was niet aan boord.

In Lucas' jas zat een microfoon. Het vervangende kokertje lag in een doorzichtig zakje in zijn rechterhand.

Hij had de afspraken zo vaak herhaald dat hij ze nu bijna gedachteloos kon opzeggen. Bij de deur blijven. Niet meegaan. Terug naar binnen zodra dat werd gezegd.

Willems en haar collega's zaten vlakbij.

Hij kon hen niet zien.

Een deur klapperde aan de overkant van het water. Lucas keek op en voelde meteen hoe zijn hart versnelde.

Onder water kende hij de grenzen van zijn wereld. Hij kon op een meter aflezen hoe diep hij zat en hoeveel lucht hij nog had. Hier kon achter elke donkere ruit iemand zitten.

Hij dwong zichzelf zijn vingers te ontspannen.

Om twee minuten over tien verscheen de man met de grijze jas.

Hij kwam alleen, met zijn handen zichtbaar. Zijn haar was natgeregend. Hij keek even naar de loods en vervolgens naar het zakje in Lucas' hand.

‘Zo moeilijk hoefde dit allemaal niet te zijn.’

Lucas zei niets.

‘Leg het op die kist.’

Naast de deur stond een lege kunststofkrat. Lucas legde het zakje erop en bleef op zijn plaats.

De man kwam dichterbij.

Van deze afstand zag Lucas een klein litteken boven zijn lip. Op straat was het hem niet opgevallen. Hij vroeg zich af waarom juist dat detail zich nu in zijn geheugen vastzette.

‘En de kopieën?’

‘Wat bedoel je?’

De man keek hem aan alsof ze allebei te oud waren voor die vraag.

‘Uw vriend in het museum. Die vrouw van de krant. Wat hebben zij?’

Lucas voelde een koude druppel langs zijn nek lopen.

Hij moest het gesprek gaande houden, maar plotseling kwam er geen enkel bruikbaar woord meer bij hem op.

‘Jullie hebben mijn huis vernield,’ zei hij.

‘Een misverstand.’

‘Jullie hebben een kind gefotografeerd.’

De man wierp een snelle blik over zijn schouder.

Dat was het moment waarop Lucas de kale man zag.

Hij stapte uit de smalle doorgang naast de loods, veel dichterbij dan Lucas had verwacht. In zijn rechterhand hield hij een pistool.

Onmiddellijk klonk een stem.

‘Politie! Wapen laten vallen!’

Alles wat daarna gebeurde, leek tegelijk plaats te vinden.

De glimlachende man greep Lucas bij zijn jas. Lucas probeerde naar achteren te komen, naar de open deur, maar werd opzij getrokken. Een schot sloeg oorverdovend tussen de gevels. Er sprongen splinters uit het deurkozijn.

De man vloekte en sleurde hem verder mee.

Lucas' schoen gleed over de natte rand van de kade.

Een ogenblik voelde hij nog de hand bij zijn keel.

Toen verdween de grond.

Het water sloeg zo hard tegen zijn borst dat zijn lichaam naar lucht hapte voordat hij kon denken. Zout vulde zijn mond. Hij zonk weg, trapte en kwam proestend boven.

Boven hem klonken stemmen.

Hij zag licht, maar geen gezichten.

De kademuur was glad. Zijn vingers schraapten langs steen. Links van hem schoof de ponton in het water, een zwart vlak dat de weerspiegeling van de lampen afsneed.

Hij probeerde zijn ademhaling te beheersen. Het lukte niet. Elke teug was te kort.

Hij kende deze plek.

Die gedachte drong pas na enkele seconden door.

Er hing een ladder verderop, vlak bij de aansluiting van de ponton. Hij had Bart er ooit een landvast naast zien bevestigen. Lucas draaide zich in die richting en probeerde te zwemmen.

Zijn jas trok aan zijn schouder.

Hij rukte harder.

De stof was achter een uitstekende bevestiging onder de pontonrand blijven haken. Door zijn beweging had hij zichzelf dicht tegen het drijvende gevaarte getrokken.

Het hout kraakte boven zijn hoofd.

Voor het eerst begreep hij volledig dat hij hier kon verdrinken. Niet in een diepe grot, niet bij een ingewikkelde wrakduik. Op enkele meters van mensen die hem probeerden te helpen.

Hij trok opnieuw en kreeg zijn gezicht onder water.

Stop.

Het woord kwam in Saars stem.

Hij liet zijn schouder zakken, bewoog terug in de richting waaruit hij gekomen was en voelde de spanning op de stof afnemen. Zijn hand vond de vastgehaakte mouw. Hij trok zijn arm eruit en duwde met zijn vrije hand de jas van zijn andere schouder.

De stof bleef achter. Hij was los.

Hij kwam boven in de smalle strook licht naast de ponton en hoorde zijn naam.

‘Lucas! Kijk naar me!’

Willems lag op haar buik aan de rand van de kade. Een collega hield haar vast. Verderop wees iemand een lamp op hem.

Een reddingsboei sloeg in het water.

Lucas greep ernaast.

‘Nog eens!’ riep Willems. ‘Vlak voor je!’

Zijn vingers vonden het touw. Hij klemde zijn armen rond de boei en werd naar de ladder getrokken. Bij de eerste sport gehoorzaamden zijn benen nauwelijks meer.

Handen grepen hem onder zijn oksels.

Hij kwam op de kade terecht en begon zo hard te hoesten dat hij dacht dat er iets in zijn borst zou scheuren.

Iemand sloeg een deken om hem heen.

De man met de grijze jas lag enkele meters verderop geboeid op zijn buik. Zijn wang drukte tegen het beton. Hij keek naar Lucas zonder iets te zeggen.

De kale man zat tegen de gevel, eveneens geboeid. Een agent hield hem onder toezicht terwijl een andere het gevallen wapen afschermd.

Het was voorbij voordat Lucas werkelijk begreep dat hij weer op het land was.

In de ambulance bleef hij naar zijn eigen voeten kijken. Eén schoen ontbrak.

Die ontbrekende schoen maakte hem plotseling misselijk.

Willems kwam naar de open deuren.

‘Ze hebben Rademaker,’ zei ze. ‘In zijn kantoor. De andere ploegen zijn ook binnen.’

Lucas probeerde iets te vragen, maar moest weer hoesten.

‘Later,’ zei de verpleegkundige naast hem.

Ditmaal verzette hij zich niet.

In het ziekenhuis onderzocht een arts hem en bleef hij ter observatie. Saar kwam nadat de eerste onderzoeken waren afgelopen. Ze ging naast het bed zitten en nam zijn hand vast.

Hij wilde vertellen hoe donker het onder de ponton was geweest.

In plaats daarvan begon hij te huilen.

Saar liet hem.

Hoofdstuk 5 — Wat boven water bleef

De waarheid kwam niet in één keer naar buiten.

Eerst waren er de voorwerpen in de havenloods. Daarna volgden computers, facturen en berichten tussen mensen die op papier niets met elkaar te maken hadden. In beslag genomen telefoons verbonden de twee mannen aan de kade met Victor Rademaker.

Het register uit de zee wees de onderzoekers de weg. De rest moesten ze zelf bewijzen.

Christel publiceerde haar eerste artikel nadat de politieacties waren afgerond. Ze schreef over gestolen voorwerpen, vervalste herkomsten en mensen die ondanks duidelijke waarschuwingen zaken waren blijven doen met Rademaker.

Lucas' adres stond er niet in.

Ook de foto waarop hij onder een deken naast een ambulance zat, ontbrak. Haar redactie had die kunnen kopen.

‘Dat beeld voegt niets toe aan wat de lezers moeten weten,’ zei ze toen hij ernaar vroeg.

Hij bedankte haar daarvoor meer dan voor alles wat ze wel had geschreven.

Tijdens het onderzoek werd duidelijk wat Matthias Sorel had gedaan. Een voormalige werknemer legde een verklaring af. Oude correspondentie uit het bedrijfsarchief ondersteunde delen daarvan.

Sorel had jarenlang de transportadministratie bijgehouden. Toen een ruzie over geld uit de hand liep, had hij een selectie waardevolle voorwerpen meegenomen, samen met afschriften van het register. Daarmee wilde hij een betaling afdwingen en zijn vertrek uit het bedrijf veiligstellen.

Hij had de administratie waterdicht verpakt voor de overtocht. De kunst had als onderpand gediend.

‘Hij wilde dus ook geld,’ zei Lucas tegen Willems.

‘Ja.’

Lucas dacht aan het kokertje op zijn keukentafel. Aan zijn behoefte om heel even de enige te zijn die wist wat erin zat.

Hij had Sorel liever als een moedige klokkenluider gezien. Het was ongemakkelijker om te begrijpen hoe iemand steeds een kleinere reden kon vinden om een grotere fout goed te praten.

De schipbreuk bleek geen zorgvuldig uitgevoerde aanslag. De Meridiaan was tijdens zwaar weer in moeilijkheden geraakt en gezonken. Rademakers vader had nadien heimelijk een zoektocht naar de lading laten uitvoeren. De kist was niet gevonden tussen het ingestorte staal en het zand.

Jarenlang was het bedrijf ervan uitgegaan dat het register onbereikbaar was geworden.

Tot een duikfilmpje liet zien dat dat niet meer zo was.

Victor Rademaker had het beeldje herkend. Toen hij ook het kokertje zag, begreep hij wat er nog meer boven water was gekomen. Hij wist wat Sorel destijds had meegenomen en welke verkopen daarmee opnieuw onderzocht konden worden. Zijn poging het bewijs terug te krijgen had uiteindelijk vooral nieuw bewijs tegen hem opgeleverd.

Lucas hoorde die reconstructie aan zonder opluchting te voelen.

Daarvoor kwam ze te laat. Zijn voordeur was gerepareerd, maar wekenlang controleerde hij het slot drie keer voordat hij naar bed ging. Als iemand hem onverwacht bij zijn arm pakte, trok hij die terug voordat hij de persoon herkende.

Hij zocht hulp toen Saar hem op een avond slapend in zijn zetel aantrof, volledig aangekleed, met alle lampen aan.

Het herstel verliep langzaam. Hij hervatte eerst korte werkdagen. Later reed hij weer alleen naar klanten. Op een ochtend merkte hij bij thuiskomst dat hij onderweg niet naar dezelfde auto in zijn achteruitkijkspiegel had gezocht.

Bart kwam langs met een doos gebak die niemand opende.

‘Ik had je adres nooit mogen geven.’

‘Nee,’ zei Lucas.

De schipper knikte en bleef naar zijn handen kijken.

Lucas was nog boos. Tegelijk dacht hij aan het meisje op de foto, dat niets met hun vondst te maken had gehad.

‘Hoe gaat het met je dochter?’ vroeg hij.

Ze praatten een uur. Het maakte niet alles goed, maar daarna konden ze elkaar weer bellen.

Drie jaar verstreken voordat de strafzaak, ook na de beroepsprocedure, definitief was afgerond. Rademaker en de mannen die Lucas hadden bedreigd, kregen lange gevangenisstraffen. Hun betrokkenheid was bewezen met documenten, verklaringen, geldstromen en de vastgelegde gebeurtenissen aan de haven.

De opslagplaatsen waren ontruimd en het criminele samenwerkingsverband was ontmanteld. De mensen voor wie Lucas bang was geweest, zaten vast. Zijn schadevergoeding werd geregeld. Er was geen fortuin voor hem uit de zee gekomen.

Wel keerde een groot deel van de gestolen kunst terug naar de rechthebbenden.

Het beeldje met het schaalkje kwam opnieuw in het kleine museum terecht waaruit het was gestolen. Lucas was aanwezig toen de vitrine werd gesloten.

Een oudere vrouw stelde zich voor als Elise Vervaet, kleindochter van de man die de verzameling aan het museum had geschonken. Ze toonde een foto waarop haar grootvader naast hetzelfde beeldje stond.

Lucas keek naar het kleine schaalkje.

Voor het eerst sinds zijn vondst vroeg hij zich niet af wat erin kon liggen.

Een paar weken later ging hij weer duiken.

Saar had een beschutte plek uitgekozen, ondiep en zonder wrak. Ze maakten samen hun uitrusting klaar. Lucas controleerde zijn ademautomaat en daarna de hare. Zijn handen bleven rustig.

Bij de waterkant aarzelde hij.

‘We kunnen ook gewoon koffie drinken,’ zei Saar.

Hij keek over het oppervlak. Er was weinig wind. Kleine golven braken tegen de stenen.

‘Eerst een korte duik,’ zei hij.

Onder water bleef Saar dichtbij. Een school kleine vissen schoof uiteen en sloot zich weer achter hen. Lucas hoorde zijn ademhaling, het vertrouwde borrelen langs zijn oren.

Toen Saar het teken gaf dat alles goed was, antwoordde hij zonder aarzeling.

Ze keerden ruim op tijd terug.

Thuis hing hij de natte uitrusting buiten. Saar stond bij het aanrecht en vroeg waar hij de koffie bewaarde. Hij wees naar het kastje naast het raam.

Op de keukentafel lag de museumfoto die Elise hem had toegestuurd. Hij schoof die opzij en zette twee koppen neer.

De achterdeur bleef open. In de tuin druppelde water van hun duikpakken op de tegels.

Lucas luisterde even en ging zitten.